ڕۆڵی خۆشخوانەکان لەپاراستنی فۆلکلۆری کوردی دا… رەسوڵ بێسکێنی

فۆلکلۆری کوردی بەشێکی گرنگ و بایەخدارە لەفەرهەنگ و کەلەپووری کوردستان، گەنجینەیەکی پڕ بەهای لەوێژە لەوشەی سادەو تێکستی ڕەسەن، سەرەڕای ئەو هەموو نەهامەتیە زۆرەی بەسەر گەلی کورددا هاتووە، بەهەوڵ و تێکۆشانی دەنگبێژان و خۆشخوان و بەیتبێژانی نەتەوەکەمان، فەرهەنگ و کلتوورو هونەرو زمانی ڕەسەنی کوردی ڕۆژبەڕۆژ زیاترگەشەی کردووە.
خۆشخوان و دەنگبێژەکان هونەرێکی ڕەسەن بەزمانێکی پاراو و سادەی خەڵکی دێهات و گوندنشینەکانی کوردستان گۆرانی میللیان دەچڕی، خاوەن دەنگێکی خۆش و دڵنشین و بەسۆزبوون، بەهونەرە پڕ چێژو خەم ڕەوەنەکەیان گوێگری کەمەندکێش کردووە و هەست و نەستی داگیرکردوون و تامەزرۆی بیستنی هونەرەکەی بوون، ئەو ئاواز و مۆسیقایە کاری تێکردوون و لەهەست و دەروونیاندا ڕەنگی داوەتەوە.
ستران و گۆرانیەکان لەلایەن دەنگبێژو کەسانی نەخوێندەوار گوتراوەو لەڕێگای چڕینەوە دەماو دەم لەنەوەیەك بۆ نەوەیەکی دیکە گوازراوەتەوەو لەڕابردوویەکی زۆر دوورەوە بەبەیتبێژانی ئەمڕۆ گەیشتووە، بەیتەکان گەنجینەیەکی زۆر بەنرخن بۆ هونەری کوردی وشەگەلی زۆر ڕەسەنیان لەفەوتان پاراستووە.
هەتا ماوەیەکی زۆر دوای جەنگی دووەمی جیهانیش زۆر لەئاغاکان و ئەوانەی دیوەخانیان هەبوو، خۆشخوانێکیان ڕادەگرت، تا شەوانە لەدیوەخان بەیت و باوی بۆ بڵێ، لەکاتی نووستندا حیکایەتی بۆ بکا، لەشاییدا داوەت و ڕەشبەڵەکی بۆ بگێڕێ، لەسەنگەردا تانووتی لێ بدا، لەڕاودا لەسەر تەماڵ پایزە و ئازیزەی بۆ بڵێ، فران باوێتە دوژمنی و بەندان بەدەستی هەڵبڕێ و تەنانەت پاش مردنیش شینی بۆ بگێڕێ.
خۆشخوان وەك هونەرمەندێك چاوی لێ نەدەکرا و ڕێزی لێ نەدەگیرا، بەڵام لەکوێخا و گزیرو سەرکارو پاکارو باب نۆکەرو غولام و چاپەزو بەردەست، ماقوڵتربوو، هەقی بوو لەدیوەخان لەسەر چۆك دانیشێ، خەنجەر بچەقێنێ و ئانیشکی وێ بدا و جاگوتن بڵێ، خۆشخوان لەحزووری ئاغا نانی دەخوارد و دەگەڵ مام میرزا لەسەر سینی دادەنیشت و بەرماوخۆرنەبوو.

خۆشخوان بەکۆی ماڵێ حیساب بوو، دەیتوانی بچێتە ئەندەروون، لەژووری نووستندا حیکایەت بۆ ئاغا بڵێ تاخەو دەیباتەوە، خۆشخوان تەنانەت گۆرانی و بەیت و باوی بۆ ئاغاژن و خێزانی ئاغا دەگوت، چونکە خۆشخوانەکان زۆربەیان دڵتەڕ و قسەخۆش و دڵپاك بوون، خەڵك خۆشیان دەویستن.

دیارە خۆشخوان لەدێدا هەر ناحەزێکی هەبوو، ئەویش مەلای گوندبوو، کەم وابوو دانوویان پێکەوە بکوڵێ، مەلا وشکەکان خۆشخوانە دڵتەڕەکانیان خۆش نەدەویست، ناویان نابوون چاوەش، بەچاوی سووك سەیریان دەکردن و تانەو تەشەریان لێ دەدان، بێگومان ئەوانیش بەشیعر بەگژیاندا دەچوونەوەو بەیت و باڵۆرەیان بۆ ڕێکدەخستن و لاسایان دەکردنەوە.

دیارە زۆر مەلای هوشیارو ڕۆشنبیریش هەبوون، ئەوستران و بەیت و حەیران و گۆرانیانەیان بەسامانی نەتەوەیی زانیوەو ڕێزی شایەرو خۆشخوانەکانیان گرتووە، بەڵام لەئاستی پێویستدا نەبووە و کاریگەری ئەوتۆی نەبووە، ئەگینا ئەگەر مەلاو فەقێیەکانی زوومان نرخی هونەریان زانیباو لەباتی سوڵتان جومجومە و ئیسماعیلنامە، هەر یەکی بەیتێك، لاوکێك، حەیرانێك و گەلێیەکیان نووسیباوە، ئێستا سامانی نەتەوەییمان زیاترو فەرهەنگێکی دەوڵەمەندترو گەورەترمان پێکەوەدەنا.

لەناو لەدێدا ئەو شایەرو بەیتبێژانەی هەر بۆ دڵی خۆیان گۆرانیان دەیانگوت و خۆشخوانی ئاغایان لەلا کەمایەتی بوو، یائەو شاگردە لاوانەی هێشتا ڕووی مەجلیسیان نەبوو، لەماڵان و شوێنی تایبەت بۆ کۆڕو کاڵان و بۆ پیرانی دڵتەڕ تاشە و ڕادەشکاو خەو بەلایدا دەبردنەوە دەیانگوت، زۆرجاریش گەڵە لاوژەیان دەکرد، بلوێرئەنگێوو نایەژەنی واش هەبوون، ئاهەنگی ڕەسەنی ئەو بەیت و بەندو باوانەیان دەزانی و کۆڕەکەیان خۆشتردەکرد.

هەڵبەت لەشارەکانیش شەوانە خەڵك لەقاوەخانە کۆدەبوونەوەو تاشەو درەنگ دەبوو، بەیتبێژو خۆشخوان دیخافڵاندن، قاوەچی ئەو خۆشخوان و هونەرمەندانەی بەکرێ دەگرت بۆئەوەی قاوەخانەکەی ڕۆمێن پەیدا بکات و خەڵك زیاتر ڕووی تێ بکەن.

بەڵام دوای پەیدابوونی گرمەفۆن لەقاوەخانەی شارو دیوەخانی ئاغا، جێی بەخۆشخوانان لێژکرد، چیتر خەڵك پێویستیان بەگوتنی خۆشخوان و دەنگبێژان نەما، چونکە قاوان و گرامەفۆن ئەو کارەی بۆدەکردن، هەریەکە لەخۆشخوان و دەنگبێژەکان دەریایەك هونەریان دەگەڵ خۆیان بردە بن گڵ، دواترو پاش پەیدابوونی ڕادیۆی پاتری لەلادێ، فۆلکلۆری ئەدەبی کوردی بەجارێك کەوتە مەترسییەوە، ئیتر ڕووناکبیرانی کورد هەستیان بەو مەترسیەکرد، لاوانی زاناو وریا، دەستیان بەکارکردو

کەوتنە کۆکردنەوەی بەیت و باوی کوردی، بە کۆکردنەوە و تۆمار و چاپ کردنی ئەو بەیت و باوە ڕەسەنانەی وەك سەرچاوەیەکی زوڵاڵ هونەری کوردیان ڕازاندۆتەوە، بەمەش زۆر وشەی کوردی پەتی و بێگەردو ساکار، کەپڕە لەڕەسەنایەتی کوردو بەڕاستی فەرهەنگێکی دەوڵەمەندی زمانی کوردییە.